

Uit de Nieuwsbrief van de Floristische Werkgroep Twente

Verwarring rond kleinbloemige kaasjeskruiden

Corry G. Abbink-Meijerink (*Geesterenseweg 39, 7671 PA Vriezenveen*)

In oktober 1993 vond ik te Wierden (km-hok 238-487) langs een voetpad een kaasjeskruid met zeer kleine bloemen. Determinatie met de Heukels' Flora¹ deed me – naar later zou blijken ten onrechte – uitkomen op Kleinbloemig kaasjeskruid: de bloemen waren zeer klein en de vruchten hadden een scherp randje. De plant heb ik ter nadere controle aan Pieter Stolwijk afgegeven, maar hij vond toen geen aanleiding om aan mijn determinatie te twijfelen. Publicatie volgde in de Nieuwsbrief FLORON-FWT.² In oktober 1996 vond ik opnieuw een kleinbloemig kaasjeskruid, nu te Vriezenveen (km-hok 238-490). Er stonden zeker 10 exemplaren, bloeiend en vruchtdragend, naast een mestopslagplaats bij de ingang van een perceel aardappelen. De planten waren buitengewoon sterk ontwikkeld, ongeveer 90 cm. hoog. Rondom was veel Grote brandnetel (*Urtica dioica*) aanwezig. Weer kwam ik uit op Kleinbloemig kaasjeskruid. Wel hadden de planten uit Wierden en Vriezenveen de zeer kleine bloemen gemeen, maar ze waren voor het overige duidelijk verschillend. De bloemen van de Vriezenveense plant waren zeer klein, de vruchten waren duidelijk gevleugeld en de randen van de vleugels maakten een golvende lijn die duidelijk van de ene vrucht in de andere overging. Dan was er maar een mogelijkheid: ik had nu het echte Kleinbloemig kaasjeskruid (*M. parviflora*; Fig. 1c) gevonden. Daarmee stond voor mij vast dat de eerder gevonden plant geen Kleinbloemig kaasjeskruid kon zijn. Zou die plant dan Rond kaasjeskruid (*M. pusilla*) kunnen zijn, de andere soort met zeer kleine bloemen? Dat was echter niet in overeenstemming met een aantal andere kenmerken die in diverse flora's gegeven worden, zoals lengte van de bijkelkbladen, beharing en netvormige structuur van de vruchtjes, lengte van de vruchstelen en bewimpering van de nagel.^{3 4 5 6 7 8} Het probleem was dat ik geen materiaal of goede tekeningen van Kleinbloemig kaasjeskruid en Rond kaasjeskruid tot mijn beschikking had. Daarom werd bij het Rijksherbarium een publicatie opgevraagd over genoemde kaasjeskruiden.⁹ Dit artikel bracht de oplossing. Het bevatte afbeeldingen van de vruchten van enige kaasjeskruiden. Tot mijn verrassing herkende ik twee afbeeldingen onmiddellijk: Klein kaasjeskruid (*M. neglecta*; Fig. 1b) en Rond kaasjeskruid (*M. pusilla*; Fig. 1a). Het werd mij duidelijk; ik had een verkeerde uitgangspositie gekozen. Ik had de plant moeten vergelijken met mijn materiaal van Klein kaasjeskruid (*M. neglecta*). Deze soort vind ik wel vaker rond Vriezenveen. Behalve de zeer kleine bloemen waren de overige kenmerken van de plant in overeenstemming met die van Klein kaasjeskruid (*M. neglecta*). Veel planten vormen onder bepaalde omstandigheden kleinere bloemen dan normaal. De vondst uit 1993 te Wierden was dus geen Kleinbloemig kaasjeskruid, maar Klein kaasjeskruid. Nu de plant die ik in oktober 1996 te Vriezenveen gevonden had. De afbeelding van de vruchten bracht mij op het eerste gezicht op Rond kaasjeskruid, maar klopten de overige kenmerken ook? De publicatie vermeldde de volgende kenmerken (zie Tabel 1):

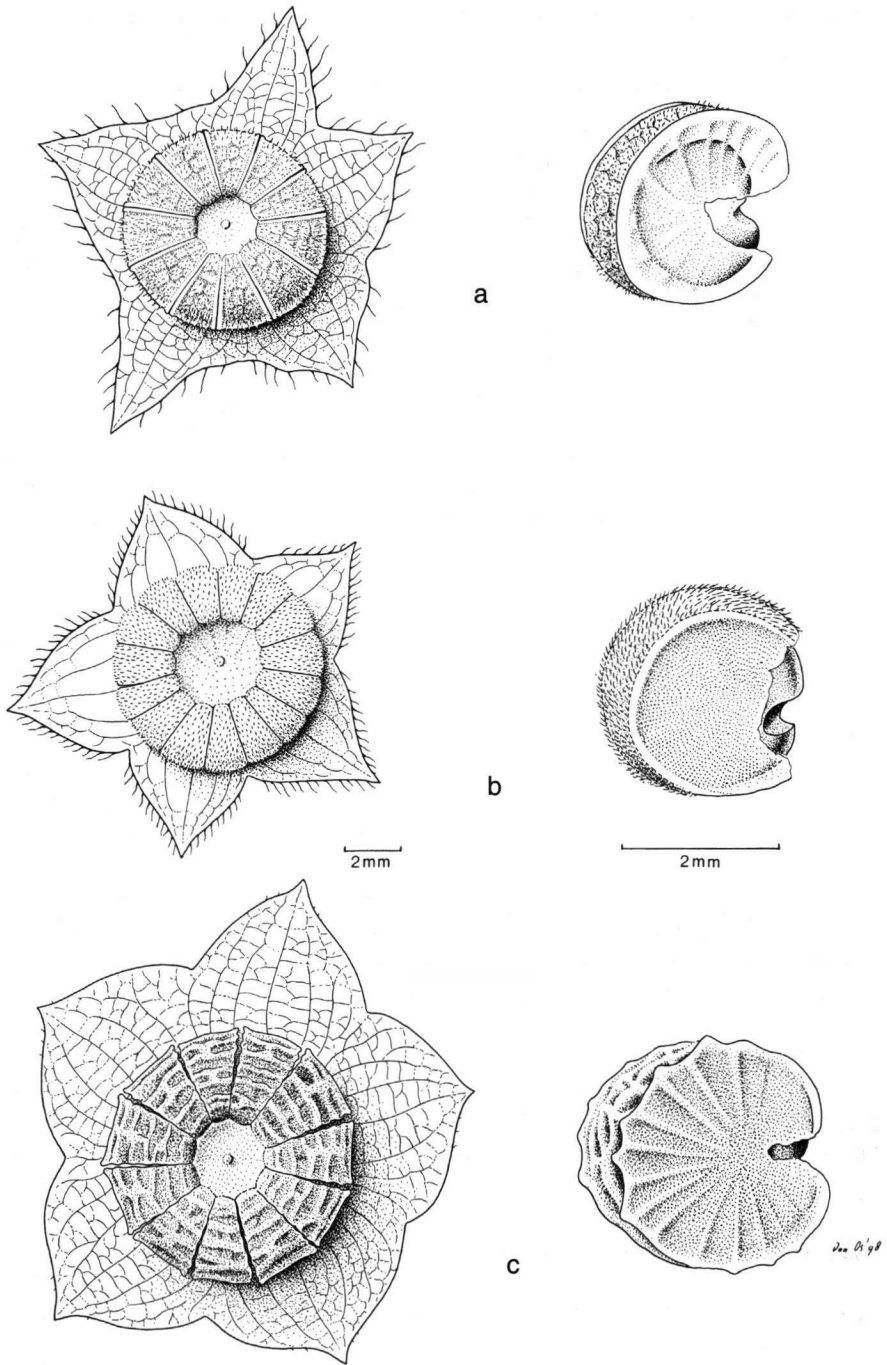

Fig. 1. Links vruchtkelken, rechts deelvruchtjes. a. *Malva pusilla*; b. *M. neglecta*; c. *M. parviflora*.

Tabel 1. Vergelijking van Kaasjeskruiden aan de hand van literatuur⁹
(Zie ook Fig 1).

Kleinbloemig kaasjeskruid (<i>Malva parviflora</i> ; Fig. 1c)	Nagel kaal Bladeren rond-hartvormig of niervormig, stomp gelobd Vruchten met gevleugelde en getande randen Vruchtkelken sterk vergroot
Rond kaasjeskruid (<i>Malva pusilla</i> ; Fig. 1a)	Nagel gewimperd Bladeren rond-hartvormig of niervormig met afgeronde lobben Vruchten met scherpe, vleugelloze randen Vruchtkelken nauwelijks vergroot
kaasjeskruid Vriezenveen 1996	Nagel gewimperd Bladeren niervormig met afgeronde lobben Vruchten gevleugeld, doch niet getand Vruchtkelk vergroot

De plant was op de sterk verrijkte grond fors uitgegroeid en dat maakte beoordeling van de kenmerken moeilijk. Ik kwam tot de conclusie dat wat ik gevleugeld noemde, slechts een scherpe rand was. In hoeverre de vruchtkelk vergroot was, vond ik moeilijk te bepalen, want wat de ene (nauwelijks) vergroot vindt, is in de ogen van de ander sterk vergroot.

Conclusie

De plant van Wierden (km-blok 238-487; 1993) is Klein kaasjeskruid (*M. neglecta*). De plant van Vriezenveen (km-blok 238-490; 1996) is Kleinbloemig kaasjeskruid (*M. parviflora*).

1. R. van der Meijden, 1996. Heukels' Flora van Nederland, ed. 22: 163. Groningen.
2. O.G. Zijlstra, P.F. Stolwijk & J.W. Bielen, 1994. Bijzondere vondsten 1993. Nieuwsbrief FLORON-FWT 11: 7.
3. H. Heukels, 1915. Flora van Nederland: 445-447.
4. S.J. van Ooststroom, 1970. Heukels-Van Ooststroom. Flora van Nederland.
5. R. van der Meijden, 1983. Heukels' Flora van Nederland, ed. 20: 236. Groningen.
6. C.A. Stace, 1991. New Flora of the British Isles: 259-262.
7. W. Rothmaler, W., 1994. Exkursionsflora von Deutschland, Band 2: 243.
8. K. Senghas & S. Seybold, 1993. Schmeil-Fitschen. Flora von Deutschland: 383.
9. R.M.D. Kakowski & I.N. Morrison, 1989. The biology of Canadian weeds 91. *Malva pusilla* Sm. (= *M. rotundifolia* L.). In: Canadian Journal of Plant Science 69: 861-879.